

УДК 658.012

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.13>**Козирєва О.В.**

доктор економічних наук, професор
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2014-4584>

Грузіна І.А.

кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8156-1090>

Бондаренко І.В.

здобувач вищої освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нові концептуальні підходи до ефективності діяльності підприємства повинні розглядатися з точки зору ефективності управління нею в умовах військової агресії з боку іншої держави. Метою статті є формування теоретики-методичних засад та розробка заходів, що сприяють підвищенню ефективності функціонування підприємства з урахуванням викликів часу. Для досягнення поставленої мети в статті визначено сутність ефективності в контексті управління діяльністю підприємства, узагальнено особливості управління ефективністю діяльності підприємства, сформовано підходи до оцінювання його ефективності діяльності. Так, проаналізовано сутність та поняття управління ефективністю діяльності підприємства, як процесу на основі функцій менеджменту з урахуванням інструментів і методів прийняття управлінських рішень, з формування і розподілу прибутку, та раціонального використання всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою максимізації фінансових результатів, та оптимізації фінансових ресурсів. Охарактеризовано основні зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на зміну ефективності діяльності підприємства. На основі проведених досліджень розроблено структурну схему управління ефективністю діяльності підприємства. Розглянуто українські реалії сьогодення щодо управління ефективністю діяльності підприємства.

Ключові слова: ефективність, управління, діяльність підприємства, система управління, цілісний підхід.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарська діяльність підприємств пов'язана з багатьма труднощами, причиною яких, насамперед, є військова агресія з боку іншої держави та викликана цим економічна нестабільність. Рівень продуктивності в управлінні ефективністю діяльності підприємства залежить від здатності керівника вибрати правильний напрямок для пошуку резервів та важелів її підвищення та складових, таких як: конкурентоспроможність, фінансова стійкість та прибутковість, утримання достатнього технічного, технологічного та організаційного рівня, тощо. Відповідно ефективна діяльність підприємства сприяє формуванню її довгострокової конкурентної переваги, визначає її позиції за умов жорсткої конкурентної боротьби та нестабільності ділового бізнес-середовища. Дедалі більше наростання значимості ефективного функціонування сучасних підприємств визначає актуальність досліджень шляхів та резервів підвищення ефективності функціонування їх бізнесу в умовах економіки воєнного часу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників, роботи яких активно використовувалися при написанні статті, варто виділити наступних: Армстронг М., Говорушко Т.А., Гончарук А.Г., Дейнеко К.А., Жулай Г.С., Каламан О.Б., Коваленко М.В., Куценко А.В., Нікітін В.Г., Рихліцький В.О., Савченко С.М., Тейлора Ф.У., Ткачова С.С., Фоніна Я.В., Шипіна С.Б. Проте незважаючи на важливість та значимість використаних робіт вітчизняних науковців

питання пошуку шляхів ефективного управління підприємствами в Україні в умовах економіки воєнного часу потребують розробки цілісного підходу з урахуванням викликів часу.

Мета статті полягає в формуванні теоретики-методичних засад та розробці заходів, що сприяють підвищенню ефективності функціонування підприємства з урахуванням викликів часу.

Для досягнення поставленої мети в статті визначено сутність ефективності в контексті управління діяльністю підприємства, узагальнено особливості управління ефективністю діяльності підприємства, сформовано підходи до оцінювання ефективності діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гарантією успішного функціонування підприємства є постійне підвищення ефективності її діяльності. У зв'язку з цим досягнення необхідного рівня ефективності стає одним із найважливіших завдань управління підприємством.

Багатомірний, комплексний характер категорії «ефективність» зумовлює складність її змістовного розуміння, оцінки та вибору методів, підходів до управління в умовах непередбачуваного зовнішнього та внутрішнього середовища.

В даний час існує багато підходів до визначення категорії «ефективність» та підходів до її ефективного управління, що базується на значному науковому доробку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців

та практиків. Вчені дають перші посилання на поняття «ефективність» у трактаті Сунь Цзі «Мистецтво війни». В цій відомій праці її автор говорить про те, що щоб бути ефективним необхідно кілька умов: володіти інформацією про свої сильні та слабкі сторони; володіти інформацією про слабкі та сильні сторони противника [1].

Управління ефективністю з точки зору комерційної чи підприємства зацікавила практиків і вчених набагато пізніше. Першим ученим, який став із практичного погляду розглядати питання ефективності у контексті діяльності менеджерів, був інженер Ф.У. Тейлор [2, с. 12].

В подальшому тема ефективності почала активно розглядатися науковцями в контексті багатьох аспектів господарської діяльності підприємства.

У табл. 1 узагальнено деякі з підходів вітчизняних та зарубіжних вчених, які зі своєї точки зору намагалися максимально повно розкрити зміст однієї з найбільш фундаментальних економічних категорій, а саме категорії «ефективність».

З вищеназаних визначень можна дійти важливого висновку, що «ефективність» – це багатогранна економічна категорія, що включає: мінімальні витрати ресурсів при максимальному ефекті, самоокупність, задоволення потреб споживачів, надійність та стійкість бізнес-процесів.

Управління ефективністю діяльності підприємства за умов ринкової економіки займає головну позицію у діловому житті суб'єкта господарювання. За влучним визначенням Л.М. Березіної, Н.В. Багана та О.М. Потяженко «Ефективність – це результативність функціонування відкритої системи, якою є організація та процесу управління нею як взаємодії керованої та керуючої підсистем, тобто інтегрований результат взаємодії компонентів управління» [8, с. 120–125]. Управління ефективністю проявляється через ефективність виробництва, ефективність маркетингу, ефективність використання людського капіталу та інформаційних ресурсів, тощо. Результати діяльності підприємства, співвіднесені з метою та витратами є відображенням глибинного змісту ефективності як управлінської категорії.

В даний час існує безліч визначень та підходів до управління ефективністю діяльності підприємства. Вони ґрунтуються на аналізі різних груп показників економічної результативності. Так, вчений дослідник

Л.М. Дос Сантос розглядає управління ефективністю в рамках менеджменту і у зв'язку з цим виділяє такі поняття як управління бізнесом та ефективність управління [9, с. 73–78].

Інші дослідники-економісти, такі як Савченко С.М. та Нікітін В.Г. [10], розглядають з різних сторін управління ефективністю діяльності підприємства. У своїх дослідженнях вони посилаються на класиків економічної теорії, таких як Дж.М. Кейнс, Д. Рикардо, П. Хейне. Ці вчені у своїх працях описують управління ефективністю як процес досягнення максимального рівня співвідношення між результатом (ефектом) та витратами (ресурсами).

Підтвердженням важливості питань, що стосуються пошуку шляхів управління ефективністю діяльності підприємства наведені в табл. 2.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства – є інтегрованою концепцією менеджменту, яка об'єднує різні сфери господарської діяльності підприємства, включаючи стратегічне управління, управління кадровим потенціалом, операційне планування та управління, планування, облік, аналіз та контроль результатів, відповідні підходи, моделі та методи, та обов'язково програмне забезпечення для забезпечення стійкого підвищення ефективності організації у довгостроковій перспективі.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства – є інтегрованою концепцією менеджменту, яка об'єднує різні сфери господарської діяльності підприємства, включаючи стратегічне управління, управління кадровим потенціалом, операційне планування та управління, планування, облік, аналіз та контроль результатів, відповідні підходи, моделі та методи, та обов'язково програмне забезпечення для забезпечення стійкого підвищення ефективності організації у довгостроковій перспективі.

У сучасних економічних умовах кожна бізнес-організація прагне досягати максимальної результативності та високої продуктивності у своїй діяльності, тому вдосконалення методологічних основ оцінки ефективності діяльності є актуальним та потребує аналізу існуючої системи показників, напрямів та характеристик, спрямованих на оцінювання ефективності діяльності бізнес-організацій.

Як було встановлено вище «ефективність» відноситься до переліку фундаментальних категорій ринко-

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «ефективність» в контексті управління підприємства

Автор / джерело	Визначення
Б.А. Райзберг [3, с. 93–96]	«результативність економічної діяльності, економічних програм та заходів, що характеризується співвідношенням отриманого економічного ефекту, результату до витрат факторів, ресурсів».
Т.С. Морщенок, О.М. Біляк [4, с. 82–89]	«результативність і має представляти ступінь використання ресурсного потенціалу підприємства».
К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю [5, с. 67–81].	«оптимальним відношенням між мінімальними витратами ресурсів та виробленим у результаті їх використання обсягом товарів та послуг; включає як виробничу ефективність, так і ефективність розподілу».
Е.Д. Долан, Д.Е. Ліндсей [6, с. 69–74]	«ситуація, при якій неможливо зробити більшу кількість товару, не жертвуючи при цьому можливістю зробити деяку кількість іншого товару при даній кількості продуктивних ресурсів і наявному рівні знань»
К. П. Оболенський [7]	«зіставлення результатів управління та ресурсів».

Джерело: складено автором на основі [4–8]

Таблиця 2 – Підходи до визначення поняття «управління ефективністю»

Автор / джерело	Визначення	Коментар автора
Кущенко А.В. [11]	«Управління ефективністю діяльністю організації – це цілеспрямоване оперативне регулювання діяльності за напрямками управління ефективністю задля забезпечення відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам»	Акцент робиться на оперативному управлінні ефективністю, в той час як довгострокові завдання залишаються поза увагою
Говорушко Т.А., Климаш Н.І. [12]	«Відстоюють ціннісно-орієнтований підхід в управлінні ефективністю та визначають його як процес, який націлений на досягнення максимальної вартості підприємства»	VBM є популярною концепцією управління, але її використання як підходу до наукового визначення економічної категорії є поверховим
Армстронг М. [13]	«Управління ефективністю діяльністю організації – систематичний та безперервний процес удосконалення організаційної діяльності шляхом розробки показників ефективності окремих працівників та колективів»	Визначення має декілька важливих характеристик, які відображають зміст процесу управління, а саме систематичність та безперервність
Гончарук А.Г. [14]	«Вважає, що таке визначення досить обмежене, оскільки воно заганає процес управління ефективністю у вузькі часові рамки (оперативність). А також функціонально обмежує його лише регулюванням, упускаючи інші важливі функції управління – планування, оцінку, аналіз, контроль тощо»	Автор підтримує позицію вченого щодо часових рамок процесу управління ефективністю, які не можуть обмежуватися короткостроковим періодом, а повинні також розширюватися на весь можливий горизонт планування
Холдсворд Е. Джирасін Д. [15]	«Управління ефективністю включає заходи щодо спільної роботи, довгострокового мислення, формування людського капіталу та лояльності клієнтів»	Визначення нагадує в більшій мірі концепцію, а не змістовне розкриття економічної категорії «управління ефективністю»

Джерело: складено автором на основі [11–15]

вої моделі господарювання. Ефективність діяльності підприємства напряму залежить від абсолютної величини комерційного ефекту, а також ресурсів та витрат, які було використано та понесено для отримання відповідного ефекту.

Для розуміння М.І. Насонов під оцінкою ефективності діяльності підприємства пропонує розуміти «процедуру, що проводиться з метою визначення поточного стану компанії» [16].

Оцінити ефективність діяльності підприємства неможливо, враховуючи лише один показник. Різноманітність властивостей та ознак різновидів комерційної та виробничо-економічної діяльності організації зумовлює так чи інакше численну сукупність показників. Головна проблема їх застосування при цьому виражена в тому, що жоден показник не може відігравати роль універсального, на основі якого однозначно можна виявити невдачі чи успіхи у плані діяльності організації. У зв'язку з цим практично завжди використовують систему, куди включають різні показники ефективності діяльності підприємства.

У ході вивчення літератури з даного питання встановлено, що єдиної системи методів оцінки ефективності діяльності підприємства немає. Ця тема викликає багато питань і розбіжностей, і кожен фахівець має особливу думку щодо цього питання. За результатами вивчення представлених концепцій оцінки сформовано перелік підходів, що найбільш повно охоплюють основні критерії ефективності діяльності підприємства, які представлені в табл. 3 [17–20].

Незважаючи на очевидні відмінності в підходах, описаних вище, вони не є взаємовиключними, а лише характеризують роботу компанії з різних боків. Кожен із цих методів унікальний тим, що визначає власні

(на думку розробника) суттєві аспекти в аналізі динаміки розвитку підприємства.

Усі концепції та підходи до визначення рівня «ефективності діяльності підприємства» ґрунтуються на певному переліку показників, за допомогою яких проводиться аналіз, порівняння та оцінка діяльності компанії.

Важливою умовою якісного оцінювання управління ефективністю діяльності підприємства поряд із застосування сучасних методів дослідження, є також формування оптимального набору показників (KPI – ключових індикаторів ефективності). Аналіз методик, що використовуються в даний час, а також оцінка впливу різних факторів на економічну ефективність, дозволяють дійти до висновку, що підхід до оцінки ефективності вимагає розробки, вдосконалення та застосування достатнього набору показників ефективності для розвитку підприємства.

У великій кількості вітчизняних бізнес-організацій можуть виникнути труднощі при формуванні оптимального набору показників із безлічі існуючих. Складнощі пов'язані із існуванням великої кількості показників, серед яких треба обрати саме ті, які найкращим чином будуть характеризувати ефективність діяльності конкретної організації. Виходячи з цього, в рамках даної статті пропонується сформувати систему показників управління ефективністю діяльності підприємства (табл. 4).

Отже, на рівні кожної підприємства дуже важливим є грамотне формування своєї власної системи показників, яка може бути заснована на класифікації, наведеній автором у даному параграфі, та доповнена іншими класифікаційними ознаками, що відображають сучасні управлінські концепції.

Таблиця 3 – Підходи до оцінювання ефективності функціонування підприємства

Назва підходу	Зміст та особливості підходу
Традиційний підхід	Базується на класичній моделі Дюпона «Рентабельність капіталу», передбачає оцінку ефективності на основі двох груп показників: узагальнюючих показників першого рівня та показників другого рівня, які оцінюють ефективність використання окремих видів ресурсів.
Метод експрес-оцінки	Експрес-аналіз описує загальну ефективність функціонування бізнесу і дозволяє досить швидко оцінити економічне становище компанії. В рамках експрес-аналізу використовується декілька його видів: оцінка фінансової стабільності, оцінка «слабких» статей фінансової звітності, оцінка динаміки, горизонтальний та вертикальний аналіз, тощо.
Сімейство показників	Оцінка результатів функціонування бізнесу на основі комплексу показників допомагає проаналізувати роботу фірми як цілісної динамічної системи, характеризує компанію як з точки зору поточних результатів, так і її майбутніх досягнень і проводить комплексний аналіз з різних позицій (споживача, інвестора, працівника, тощо).
Структурний підхід Куросави	Підхід Куросави заснований на структурі підприємства та складається з трьох компонентів: оцінки показників економічної діяльності підприємства, якісної оцінки та оцінки економічних показників галузі. Згідно з концепцією структурного підходу вимір ефективності бізнесу допомагає аналізувати минуле та спланувати нові його напрямки у майбутньому.
Підхід на основі концепції «Performance Management»	Використання збалансованої системи індикаторів (Balance Scorecard (BSC)), яка включає різні фінансові й нефінансові показники. Базовий набір проєкцій (перспектив) в ЗСП представлений наступними показниками: фінанси, маркетинг, внутрішні бізнес-процеси, зростання (розвиток) персоналу.
Багатофакторний підхід	Пропонується в науковій економічній літературі, проте рідко застосовується на практиці. Передбачає використання агрегованих індексів ефективності, що є складними і важкими для інтерпретації, а тому і не є загально визнаним.
Бенчмаркінг	Бенчмаркетинг – система ранньої діагностики назріваючих проблем. Це процес вимірювання характеристик продукції, послуг або методів роботи в порівнянні з найсильнішими конкурентами галузі. Бенчмаркетинг забезпечує отримання інформації, що дозволяє порівняти: фінансові показники, роботу персоналу за функціями, тривалість циклу розробки, показники в області якості і послуг.
Піраміда ефективності	Відповідно до цієї методики оцінювання ефективності функціонування бізнесу формуються 5 ієрархічно пов'язаних рівнів: 1) бачення; 2) ринок і фінанси; 3) клієнти; 4) гнучкість і продуктивність, якість; 5) терміни поставки, тривалість виробничого циклу і витрати, пов'язані з браком.

Джерело: складено автором на основі [17–20]

Таблиця 4

Система показники оцінювання ефективності підприємства за підсистемами

Підсистема підприємства	Найменування показника
Соціальна	– Плинність кадрів
	– Рентабельність фонду оплати праці
	– Кваліфікація співробітників
Економічна	– Коефіцієнт оборотності
	– Виторг від реалізації продукції та послуг
	– Собівартість
	– Чистий прибуток
	– Коефіцієнт абсолютної ліквідності
	– Рентабельність власного капіталу
	– Економічна додана вартість
Комерційна	– Рентабельність продажів
	– Ефективність використання коштів
	– Швидкість обороту коштів
Ресурсна	– Фондорентабельність
	– Фондовіддача
	– Продуктивність праці
	– Матеріалозабезпеченість
	– Інтенсивність використання ресурсів
Технологічна	– Фондозабезпеченість
	– Рентабельність продажів
	– Внутрішня норма доходності
	– Чиста приведена вартість
Організаційна	– Обсяг продажів додаткових послуг
	– Частка ринку
	– Приріст клієнтської бази
	– Лояльність клієнтів
	– Рівень реалізації продукції

Джерело: складено автором на основі [5; 7; 10; 17]

Висновки. У підсумку проведеного дослідження теоретичних основ управління ефективністю діяльності підприємства варто відзначити наступні ключові аспекти. Для успішної реалізації цілей розвитку організації необхідне таке провадження господарської діяльності, яке відповідає ознакам результативності, ефективності та конкурентоспроможності. Ефективність діяльності підприємства аналізується із використанням різних методів та груп показників. Показники оцінки ефективності діяльності доцільно групувати за підсистемами: соціальна,

комерційна, економічна, ресурсна, технологічна, організаційна.

Оскільки загально визначених методів для оцінювання та підвищення ефективності діяльності компанії немає, важливо знайти такі методи, які будуть максимально задовольняти вимогам кожної конкретної комерційної організації. Зосередившись на застосуванні цих методів у роботі підприємства, можна досягти великих успіхів. Застосовуючи цілісний підхід до ефективності управління бізнесом, можна досягти високих результатів у діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Каламан О.Б. Основні складові концепції управління ефективністю діяльності підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : I Міжнародна науково-практична конференція (23.04.2020). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2020. С. 44–45.
2. Taylor F. *The Principles of Scientific Management*. Monograph, 1911. 114 p.
3. Ковтуненко В.М. Ідентифікація сутності понять «результативність» і «ефективність» діяльності підприємства та методологія їх оцінки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 10. С. 93–96.
4. Морщенок Т.С., Біляк О.М. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». *Вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 26. С. 82–89.
5. Літвінов О., Журенко А. Проблеми визначення сутності економічної ефективності. *Науковий вісник «Одеського національного економічного університету»*. 2017. № 6. С. 67–81.
6. Полегенька М.А. Теоретична сутність економічної категорії «ефективність». *Агросвіт*. 2016. № 10. С. 69–74.
7. Оболєнський К.П. Новітні концепції управління ефективністю діяльності сучасних підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 23–30.
8. Березіна Л.М., Баган Н.В., Потяженко О.М. Перспективні напрями управління ефективністю діяльності підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 5 (16). С. 120–125.
9. Жулай Г.С. Управління ефективністю діяльності підприємства як важлива складова успішного ведення бізнесу. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 73–80.
10. Савченко С.М., Нікітін В.Г. Сутність та принципи стратегічного управління ефективністю діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. С. 34–37.
11. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2018. 205 с.
12. Говорушко Т.А., Климаш Н.І. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу : монографія. Київ : «Логос», 2013. 204 с.
13. Armstrong M. *Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance*. London: Kogan Page, 2015. 416 p.
14. Гончарук А. Г. Управління ефективністю діяльності підприємства. Одеса : Астропринт, 2012. 260 с.
15. Houldsworth E., Jirasinghe D. *Managing and Measuring Employee Performance*. London: Kogan Page, 2016. 245 p.
16. Насонов М. І. Методика оцінювання управління ефективністю підприємства: теоретичні аспекти. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. С. 34–37.
17. Роскладка Н.О., Роскладка А.А., Пушкарьова А.В. Система моніторингу ключових показників ефективності діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. С. 35–38.
18. Савицька О.М., Салабай В.О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології аналітичних досліджень. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. С. 46–49.
19. Сотник А.А. Організація комплексного дослідження ефективності господарської діяльності підприємства. *Економіка управління та адміністрування*. 2020. № 2 (92). С. 63–68.
20. Турчина С.Г., Дашутіна Л.О. Управління ефективністю діяльності підприємств малого бізнесу. *Економіка та управління підприємствами*. 2021. Вип. 53. С. 91–97.

References:

1. Kalaman O.B. (2020). Osnovni skladovi kontseptsii upravlinnia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva [The main components of the concept of enterprise efficiency management]. *Biznes, innovatsii, menezhment: problemy ta perspektyvy* : I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia (23.04.2020). Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho. P. 44–45.
2. Taylor F. (1911). *The Principles of Scientific Management*. Monograph, 114 p.
3. Kovtunencko V.M. (2014). Identifikaciya sutnosti ponyat «rezultativnist» i «efektivnist» diyalnosti pidpriemstva ta metodologiya yih ocinki [Identification of the essence of the concepts of "performance" and "efficiency" of enterprise activity and the methodology of their assessment]. *Investitsiyi: praktika ta dosvid*, vol. 10, pp. 93–96.
4. Morshenok T.S., Bilyak O.M. (2014). Oglyad pidhodiv do viznachennya ekonomichnoyi sutnosti ponyattya «efektivnist» [Review of approaches to determining the economic essence of the concept of "efficiency"]. *Visnik Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi*, vol. 26, pp. 82–89.
5. Litvinov O., Zhurenko A. (2017). Problemi viznachennya sutnosti ekonomichnoyi efektyvnosti [Problems of determining the essence of economic efficiency]. *Naukovij visnik «Odeskogo nacionalnogo ekonomichnogo universitetu»*, vol. 6, pp. 67–81.
6. Polegenka M.A. (2016). Teoretichna sutnist ekonomichnoyi kategoriyi «efektivnist» [The theoretical essence of the economic category "efficiency"]. *Agrosvit*, vol. 10, pp. 69–74.
7. Obolenskij K.P. (2014). Novitni koncepciyi upravlinnya efektyvnisty diyalnosti suchasnih pidpriemstv [The latest concepts of efficiency management of modern enterprises]. *Efektivna ekonomika*, vol. 5, pp. 23–30.

8. Berezina L.M., Bagan N.V., Potyazhenko O.M. (2019). Perspektivni napryami upravlinnya efektyvnisty diyalnosti pidpriemstva [Prospective areas of management of the efficiency of the enterprise]. *Priazovskij ekonomichnij visnik*, vol. 5 (16), pp. 120–125.
9. Zhulaj G.S. (2019). Upravlinnya efektyvnisty pidpriemstva yak vazhliva skladova uspishnogo vedennya biznesu [Management of the efficiency of the enterprise as an important component of successful business]. *Visnik Kiyivskogo nacionalnogo universitetu tehnologij ta dizajnu. Seriya: Ekonomichni nauki*, vol. 3, pp. 73–80.
10. Savchenko S.M., Nikitin V.G. (2021). Sutnist ta principy strategichnogo upravlinnya efektyvnisty pidpriemstva [The essence and principles of strategic management of the efficiency of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, vol. 2, pp. 34–37.
11. Kucenko A.V. (2018). *Organizacijno-ekonomichnij mehanizm upravlinnya efektyvnisty diyalnosti pidpriemstv spozhivchoyi kooperaciyi Ukraini: monografiya* [Organizational and economic mechanism of managing the efficiency of consumer cooperative enterprises of Ukraine: monograph]. Poltava: RVV PUSKU, 205 p.
12. Govorushko T.A., Klimash N.I. (2013). *Upravlinnya efektyvnisty diyalnosti pidpriemstv na osnovi vartisno-oriyentovanogo pidhodu: monografiya* [Management of the efficiency of enterprises based on a value-oriented approach: monograph]. Kiyiv: «Logos», 204 p.
13. Armstrong M. (2015). *Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance*. London: Kogan Page, 416 p.
14. Goncharuk A. G. (2012). *Upravlinnya efektyvnisty diyalnosti pidpriemstva* [Management of the efficiency of the enterprise]. Odesa: Astroprint, 260 p.
15. Houldsworth E., Jirasinghe D. (2016). *Managing and Measuring Employee Performance*. London: Kogan Page, 245 p.
16. Nasonov M.I. (2018). Metodika ocinyuvannya upravlinnya efektyvnisty pidpriemstva: teoretichni aspekti [Methodology for evaluating enterprise efficiency management: theoretical aspects]. *Efektivna ekonomika*, vol. 11, pp. 34–37.
17. Roskladka N.O., Roskladka A.A., Pushkarova A.V. (2019). Sistema monitoringu klyuchovih pokaznikiv efektyvnosti diyalnosti pidpriemstva [Monitoring system of key performance indicators of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, vol. 12, pp. 35–38.
18. Savicka O.M., Salabaj V.O. (2019). Efektyvnist diyalnosti ta upravlinnya pidpriemstvom: osoblivosti vikoristannya teorii, metodologiyi analitichnih doslidzhen [Efficiency of activity and management of the enterprise: features of the use of theory, methodology of analytical research]. *Efektivna ekonomika*, vol. 6, pp. 46–49.
19. Sotnik A.A. (2020). Organizaciya kompleksnogo doslidzhennya efektyvnosti gospodarskoyi diyalnosti pidpriemstva [Organization of a comprehensive study of the efficiency of the enterprise's economic activity]. *Ekonomika upravlinnya ta administruvannya*, vol. 2 (92), pp. 63–68.
20. Turchina S.G., Dashutina L.O. (2021). Upravlinnya efektyvnisty diyalnosti pidpriemstv malogo biznesu [Management of the efficiency of small business enterprises]. *Ekonomika ta upravlinnya pidpriemstvami*, vol. 53, pp. 91–97.

Kozyryeva Olena

V.N. Karazin Kharkiv National University

Gruzina Inna

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Bondarenko Ivan

V.N. Karazin Kharkiv National University

ANALYSIS OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO EVALUATING THE EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE

New conceptual approaches to the efficiency of the enterprise should be considered from the point of view of the efficiency of its management in the conditions of military aggression by another state. The purpose of the article is the formation of theoretical and methodological principles and the development of measures that contribute to increasing the efficiency of the enterprise's functioning, taking into account the challenges of time. To achieve the goal, the article defines the essence of efficiency in the context of enterprise activity management, summarizes the features of enterprise efficiency management, and forms approaches to evaluating the enterprise's efficiency. Thus, the essence and concept of managing the efficiency of the enterprise's activity as a process based on management functions, taking into account the tools and methods of making managerial decisions, from the formation and distribution of profit, and the rational use of all resources available at the enterprise in order to maximize financial results and optimize financial resources, have been analyzed. The main external and internal factors affecting the change in the efficiency of the enterprise are characterized. On the basis of the conducted research, a structural scheme for managing the efficiency of the enterprise's activity was developed. Today's Ukrainian realities regarding the management of the efficiency of the enterprise's activities are considered. The object of the study was the relations that arise in the process of ensuring the improvement of the efficiency of the enterprise. The subject of the research is theoretical approaches and practical aspects of managing the efficiency of the enterprise. Analytical methods, methods of comparison and generalization were used to achieve the goal and solve the tasks. The obtained results consist in the deepening, substantiation and development of a number of theoretical and methodical provisions that collectively determine the directions of management and ensuring the efficiency of the enterprise.

Key words: efficiency, management, enterprise activity, management system, holistic approach.

JEL classification: M20